

Мр Владислав Радужковић
Протојереј, свештеник СПЦ у САД

Да ли је дошло вријеме да се појави ново хришћанство!?

„Када недељом уђете у скоро па било који од хришћанских храмова на Западу у којем се врши евхаристијско богослужење и окупљање чланова цркве, наћићете празнину, мук, форму без духа, простор без душа... Многи од хришћанских храмова одавно су већ продани, претворени у ресторане, приватне резиденције, коцкарнице итд. или су срушени и на њиховом мјесту је сазидао нешто ново.“

Живимо у времену у којем су најављене или су већ почеле да се дешавају велике промјене. Свијет на почетку 2025. године већ изгледа другачије од претходних година и деценија, а тек треба да започну велики гео-политички, економски и други ломови који су пред нама. Можда не нужно „тотални ресет“, али дефинитво нас очекују промјене великог броја ствари на које смо навикли. Сада креће прави шоу програм!

Повратак Доналда Трампа на чело САД и заокрет у унутрашњој и спољњој политици, Путиново импресивно сламање украјинског отпора и највећег западног војног блока, наговјештај европског одговора на новонасталу ситуацију којој оваква Европа није дорасла, кинеско економско и војно прегруписавање и афричко економско буђење, затим све већа потражња за вјештачком интелигенцијом и новим технологијама преноса информација и

социјалне интеракције... Само је сценографија за шоу програм који почиње и тек треба да се покаже под најјачим свјетлима.

А хришћанство? Шта је с њим? Каква је улога намјењена хришћанству у том шоу програму? Да ли ће се хришћанство и даље (само)задовољавати улогом статисте и нијемог посматрача свјетске представе? Или ће, ипак, преузети неку активнију улогу и покушати да је игра равноправно са главним актерима тог шоу програма? Или се предати и потпуно нестати са историјске позорнице?

Много је ту опција и много тога у игри...

Наравно, на питање улоге хришћанства у другом кварталу 21. вијека није нужно одмах одговарати позивом на успоставу неке нове или „другачије“ хришћанске деноминације, од којих свака себе назива „црквом“. Вјерујем да није нужно стварање неке нове цркве, која би била пандам садашњим: римокатоличкој, православној и протестантској. Ипак, не би ме изненадило да је и та могућност „на столу“!

Ово питање постављам у смислу „духовног блата“ у које су заглављене све садашње хришћанске „цркве“. А под „блатом“ подразумејем много ствари - као што је и сама природа блата мјешавина многих елемената, које заједно, сливено, смијешано и неразлучно чине некакву ужасну љепљиву масу која смрди, прља, доводи до болести и спријечава даље напредовање. На првом мјесту бих истакао лицемјерје, бахатост и проста клук, као компоненте неморала – мјешавине која се, неким чудом, одомаћила у хришћанским црквама.

У овом тексту говорићу о нешто широј слици стања данашњег хришћанства уопште и тог „блата“ у којем се ваља на очигледан начин, а у следећим ћу се фокусирати се на „духовно блато“ у Православној Цркви. Зато, овом приликом, говорећи уопштено о хришћанству, питање улоге хришћанства у данашњем времену могу да поставим и на другачији начин:

Да ли је хришћанство, у трећој декади 21. вијека способно да се ослободи свог „духовног блата“, да својом унутрашњом снагом само себе изнутра очисти? Или није способно да то учини и изгубило је сву своју унутрашњу снагу, па је хришћанство потребно наново дефинисати и створити неко другачије хришћанство?

Ја лично вјерујем да је „очишћење“ могуће, да хришћанство још није дошло до тачке иза које се губи свака нада, да је и Христ` дигао руке од своје градине. Ипак је морална и духовна чистота предуслов постојања хришћанства. Без тог напора да се само изнутра очисти од свега што не указује на Христа, што није следовање Христу, што не приводи Христу, њена мисија, односно послатство у свијету да у име Бога овај и овакав свијет приведе приведе Богу – нема никакву шансу. А ако не испуњава своју мисију, која је онда сврха њеног постојања? Још мање улоге у данашњем времену...

Међутим, у исто вијеме се и плашим да то што буде очишћено, ослобођено, да мора бити и редефинисано. Јер ако хришћанство и крене у одсудну битку са својим унутрашњим „духовним блатом“, тј. моралном и духовном нечистоћом која се временом накупила на њеном тијелу, истовремено мора да одбаци и све оно што је био разлог или повод да се том духовном блату дозволи да уђе и загади. И да успостави моћан механизам да се то што је очишћено и избачено никада више не врати ни у каквом другачијем облику.

А као такво, оно би већ било нешто другачије у односу на ово које тренутно имамо и плашим се да то више не би било оно хришћанство на које смо се одавно навикли. На жалост, одавно смо већ навикнути да је то „блато“ ту, да се хришћанство већ саживило с тим „блатом“ и да је оно начинило дебели слој коре, по којем га овај свијет познаје и од тога окреће главу.

Кроз историју хришћанства било је више покушаја да се оно очисти од духовног и моралног „блата“ које се, у вијековима кроз које је пролазило, накупило на њеном тијелу. Велика Шизма 1054. г. је и за Источне и за Западне хришћане био тај неуспјели покушај, из којег су произашле двије различите цркве. Само указивање прстом на блато, прозивање блатњавих и гађење над прљавштином није дало резултате. Без повратка истинској моралној чистоти и одбацивања механизма који су дозволили „блату“ да уђе, то је био јалов посао. Као и сваки покушај поновног успостављања јединства, окретањем главе од стварног проблема.

Од те 1054. године Западне хришћане називамо Римокатоличком Црквом, а Источне Ортодоксном или Православном Црквом. Та два различита хришћанства једно друго од тада не препознају као истинску хришћанску Цркву.

Затим се у 16. вијеку, у оквиру Западне цркве, појавио Протестантизам, као покрет који је имао за циљ управо ту исту намјеру, али је на крају изродио трећу, четврту и ко зна коју цркву, од којих обе претходне окрећу главу, као од каквог пропалог експеримента (а ни они овима не остају дужни по том питању!).

Данас је много припадника сваког од та три различита хришћанска пута, који ће рећи: *„Нема ту никаквог блата, све је чисто и савршено и нема никаквог разлога да се било шта мијења!“* Такви ће се увијек позвати на старохришћанску дефиницију да је Црква увијек чиста, без обзира на њене упрљане дијелове (удове)!

Али...

Када недељом уђете у скоро па било који од хришћанских храмова на Западу у којем се врши евхаристијско богослужење и окупљање чланова цркве, наћићете празнину, мук, форму без духа, простор без душа... Многи од хришћанских храмова одавно су већ продани, претворени у ресторане, приватне резиденције, коцкарнице итд. или су срушени и на

њиховом мјесту је сазидано нешто ново. Ријетки су *кутци* на кугли земаљској у којима су храмови пуни душа које се радују сусрету са својом браћом и сестрама и духовним оцима.

Шта је разлог, шта је узрок тим празним или отуђеним богослужбеним просторима, а сваки од њих је некада био чак и тијесан да прими све оне који би да се ту осјете спасенима? Да ли је то „блато“ толико моћно или је, пак, толико смрдљиво, да од њега бјежи већина оних који се још само на пописима становништва декларишу као припадници неке од хришћанских цркава!?

Хајде да, за тренутак, оставимо по страни празне храмове и да се запитамо: шта је са хришћанским **завјетима**, као темељним вриједностима хришћанства? Узмимо, за почетак, Крштење!? Сви (теоретски) знамо да се хришћанином постаје тако што неко прихвати Исуса Христа као свог Господа и Спаситеља душе и тијела, а Његово учење, тј. хришћанство срцем и душом као нови начин свог препорођеног живота. Тек након тог завјета приступа се Крштењу, као видљивом знаку дубоке одлуке и завјета и невидљивом дејству Духа Светога. Или кум у име новокрштеног, јер се ради о дјетету, даје завјет да ће новокрштени живјети у складу са хришћанским вјеровањем и вриједностима, а исти тај кум пред Богом гарантује да ће све учинити да тако и буде. Шта би са тим завјетом, гдје се изгубио? Прилази ли још ико данашњем хришћанству на тај начин и колики је проценат хришћана који „из воде“ излазе препорођени, преумљени, са чврстом одлуком да том чистотом наставе да живе свакодневно?

Шта је са хришћанским браком? Зашто је све мање оних који ће остати у хришћанском браку „док их смрт не растави“? Ако је то већ „Света Тајна“, Мистерија, Сакрамент, шта је хришћанство учинило у последњих двије-три деценије да спријечи урушавање те институције, које је видљиво и слијепима? Једни се бране забраном развода и не дозвољавањем уласка у други или сљедећи брак, а други окретањем главе или гурањем исте у пијесак. А, у суштини, и једни и други бјеже од суочавања са проблемом, јер је проблем много дубљи од схватања хришћанског брака и корјен му је у самом Крштењу.

Није ни са монашким завјетом ништа боље. На прсте данас можемо да избројимо монахе којима није једини циљ монашења да постану бискупи, па да могу да уживају у раскоши и легално побјегну од свог завјета сиромаштва и послушности (а можда и цјеломудрености)? Колико ви таквих монаха познајете?

Хајдемо још дубље у то „блато“ и запитајмо се: Зашто је хришћанско образовање (вјеронаука) протјерано из свих школа у традиционалним хришћанским државама Европе и Америке, а нема га чак ни при парохијским храмовима? Гдје су нестали хришћански „учитељи“ који треба да науче нове генерације хришћана оно што сваки хришћанин мора и треба да зна? Да ли хришћански свештеници, пастори, проповиједници и остали плаћени и неплаћени вјерски службеници осјећају икакву одговорност пред тим питањем? Показују ли одговорност за неку изгубљену душу!? Или су толико утонули у конформизам да их

ништа друго не занима, осим да себи и својима обезбиједе што лагоднији и богатији боравак на земљи, а да их сви оставе на миру да уживају у плаћеном нераду?

Такође, гдје су данас, некад традиционално, постављане иконе, кипови светаца, крстови у судницама, школама, болницама, на раскрсницама и трговима итд? Да ли је то некада било ствар моде, престижа, па то сад више није?

Не, сви добро знамо шта је одговор: дошло је вријеме секуларизације, односно одвајања религије од државе, како би свако, ма којој религији припадао, имао право да се осјећа слободним од упадљивих симбола неке друге, туђе религије.

Да, тачно је да је секуларизација одавно дошла и већ постала тековина демократских друштава. Али је тачно и то да су исту покренули и спровели они који су били припадници неке од хришћанских цркава, па је напустили и окренули се против ње. Да, тачно је да је секуларизам тековина традиционално хришћанских (европских) народа!

А шта је натјерало све те људе да напусте своје цркве и да се окрену против њих?

Лично мислим да је главни разлог у „духовном блату“ Западног европског хришћанства. Под тим „духовним блатом“, на првом мјесту, подразумејем неморал оних који су били дужни да проповиједају хришћански морал. Такви су обезвриједили све хришћанске вриједности за које су се завјетовали да ће их својим примјером спровести у дјело, као и све људе овог свијета тим врлинама. Бахатост и осионост хришћанских духовних „отаца“ довела је до бјежања од тог смрада стотина хиљада и милиона оних који су се осјетили згађенима. Оних који су, забринуте за своје духовно здравље и здравље своје дјеце, на све могуће начине побјегли од лажи и преваре.

Али чак и у оним новооснованим хришћанским црквама, које су протестовале против лажи, преваре, отимачине, злоупотребе духовне власти и бахаћења својих дојучерашњих „отаца“, временом је опао духовни елан и жеља да се чистотом заштите од прљавштине. Њихови новопостављени ауторитети изметнули су се у само другачије ауторитете, јер њихов одговор на лаж и превару није била љубав и истина, већ жеља за влашћу, само на мало другачији начин. Што би рекли на Балкану: *Сјаши Курта, да узјаши Мурта!*

Одбацујући прљавшину, скидајући наметнуте ауторитете и чистећи „своје двориште“ од оних које више нису сматрали својима, пропустили су да се окрену правом и истинском рјешењу и само су се претворили у конкуренцију. Судар те конкуренције изњедрио је још већи број незадовољних, а ти незадовољни изњедрили су секуларизам, као културан одговор на сву ову ујдурму међу „оцима“ хришћанских цркава.

Другим ријечима, секуларизам би значео: *Хајде да не забрањујемо постојање хришћанства, али ћемо вас такве склонити из јавности, затворићемо вас у ваши приватни простор, па тамо радите шта год вам је воља, само свој смрад не ширите ван тог простора гдје вас обожавају они који не виде или неће да виде ваше „духовно благо“.* Ово је, у суштини, смисао секуларизма, који је под исти клобук ставио и све друге религије,

не правећи разлику између њихових учења и доктрина, као ни понашања њихових унутрашњих „ауторитета“.

Наравно, овдје морамо подвући да нису сви хришћански духовни ауторитети исти, још мање да нема добрих и узоритих примјера, а понајмање да су сви пропали у „блато“. Међутим, чињеница да ти „чисти“ нису много тога урадили да из своје средине избаце „блатњаве“, да су се сви мало-по-мало навикавали на присуство тог „блата“ у цркви, док то није постала свакодневница – не искључује ничију одговорност. А милиони Европљана и других народа Медитерана, некада традиционално хришћана, данас живе далеко од основних хришћанских постулата, без икаквих хришћанских врлина у свом раду и понашању – а неко је, ипак, одговоран за то. Нарочито за оне који политички и економски управљају данашњом Европом на начин који не укључује у себе ништа од хришћанских мотива, врлина или основних постулата вјере у Исуса Христа као Сина Божијег.

С друге стране Старог Свијета, Источни хришћани имали су ту „срећу“ да су потпали под Отоманску власт, па као поробљена раја, нису имали прилику да се духовно запрљају бахаћењем и богађењем – осим неколицине. Та неколицина, које историја хришћанства назива Фанариотима, није била ништа друго, већ иста она Западна духовна жгадија, само на Истоку, која је ради новца и шаке власти била спремна да своју душу и своју вјеру баци под ноге било коме ко би за ту робу нешто платио – ма колико тај платиша био неко ко свим срцем и свом душом презире то исто хришћанство које ови представљају.

Црква Истока била је вијековима изложена прогону, па су њени духовни ауторитети постали мученици за вјеру. Стога је, у том периоду, Црква изградила снажан култ мученика који су пострадали од почетка хришћанства, уврстивши ту и оне из златног византијског доба, који су били прогоњени због непослушности царским ауторитетима. **Инат и пркос**, као вид отпора моћном завојевачу, а који води у неоспорно мучеништво, тако су постали хришћански идеал, који је вијековима чуван у Источној Цркви као хришћанска врлина.

Све укупно, Црква Истока углавном је дијелила исту судбину са обесправљеним и измученим народом, јер није било друге могућности. Али, чим се показала могућност да се мало искобеља испод отоманске пресе, устанцима против туђинске власти и успоставом домаће, локалне власти, велики број „отаца“ Источне Цркве пожurio је да својим понашањем сустигне „браћу“ на Западу и увезе њихову моралну прљавштину као модел функционисања слободне Цркве.

Са изузетком оних простора на које је, касније, засјела комунистичка диктатура, а која је наставила са притиском на Цркву и њене великодостојнике, Црква Истока пожурива је у загрљај својој духовној браћи Запада. Али не истинској братској љубави, него њиховој давно испробаној духовној прљавштини, у чијем се „блату“, са више или мање успјеха у угледању, сада ваља и све већи број ослобођених духовних ауторитета Истока.

Таквима су заједничке исте двије ствари:

1. жеља за што већим уздизањем изнад обичног, малог и сиромашног хришћанина који побожно стоји као свијећа на њиховим богослужењима и
2. поданичко слугарање било којој власти и онима у чијим рукама је новац и моћ.

Својим скупоцијеним одежама и инсигнијама, дијамантским крунама и златним жезлима на свакој Литургији подсјећају гологлаве и празноруке хришћане колико су изнад њих и колико је непремостив јаз између њих и окупљених презрених јадника чији је једини смисао постојања у дивљењу и понизности онима који се сеире на њихов рачун.

Само још ту и тамо понеки духовни аутократ, који из овог или оног разлога, одолијева том љепљивом призиву добро плаћеног слуге било каквом ванцрквеном ауторитету, држи хришћанство и ту неколицину чланова Цркве у постојању, тј. у небјежању и ненапуштању хришћанске Цркве. А такви су обично презрени од већине своје браће, јер подсјећају на некадашње духовне величине пострадале у мучеништву – као идеализованој слици правог хришћанина и модела уз који се „духовна прљавштина“ упоређује и мјери.

Па да закључимо!

„Духовно благо“ је из хришћанских цркава протјерало свакога ко није довољно лицемјер и може да се диви бахаћењу и охолости оних „духовних отаца“ који једно говоре, друго раде, а треће мисле. А, на жалост, то није један или неколицина небитних чланова цркве, већ озбиљан број оних који имају водећу и кључну улогу у свим хришћанским црквама. Захваљујући управо тим бахатим и охолом „оцима“ цркве, чије понашање и начин живота представља супротност хришћанским принципима, хришћанским врлинама и хришћанским идеалима, сваки помен хришћанства и Цркве изазива језу код све већег и већег броја Европљана. У Америци је то већ одавно...

Многе генерације Европљана и других народа Медитерана, некада традиционално хришћанске средине, одрасле су и стасале ван хришћанских цркава и без основних знања о хришћанству, хришћанском начину живљења и хришћанским врлинама. Зато нам се није чудити што Европа у својим политичким и економским врлудањима изгледа као брод без кормила или крајње неповезана прича без фабуле. Ових дана, у безглавом покушају састављања каквог сувислог одговора на новонасталу ситуацију¹, показују право духовно стање континента који је изгубио све своје традиционалне вриједности, а нове није нашао.

А таква ситуација траје већ довољно дуго да је већ постала традиционална и општеприхваћена појава у хришћанству. „Духовно благо“ саживило се са хришћанством, предубоко ушло и забило своје канце у тијело хришћанских цркава. У умовима многих

¹ Мислим на обновљене контакте на релацији САД-Русија и мировне преговоре у Украјини!

људи модерног доба постало је, на жалост, синоним за хришћанство и препрека преко које никада неће моћи да пређу.

Само уколико хришћанске цркве буду могле да ту препреку уклоне из своје духовне средине, могу се надати да ће садашње и будуће генерације почети да прилазе тој хришћанској цркви и прихвате је као дио свог бића.

Али... који је то ауторитет који ће у хришћанским црквама да спроведе такву „чистку“? Сигурно не они којима је добро и којима овакво стање одговара! Зато је ово је питање без одговора, јер знамо да се у свим хришћанским црквама за све питају само они на врху јерархијске љествице, да се народ не пита ни за шта. А суштина проблема и јесте у томе да су духовним блатом упрљани многи на врху јерархиског степеништа, а да они на дну гледају у тај врх и очекују неку акцију, савјет, вођство... ишта!

И шта сад!?

фебруар 2025.

ЛИНК ЗА ПОДКАСТ:

https://www.youtube.com/watch?v=f_JDUQzbwBQ

Приликом коришћења цијелог или дијела текста, потребно је навести име аутора и извор са којег сте текст преузели (www.lobiranje.eu).